

Trygga föräldrar ger trygga barn

- en studie om samarbete mellan skola och hem

Maria Bäckström

Helén Grönlund

**Examensarbete 15 hp
Utbildningsvetenskap 61-90 hp
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2008**

Arbetets art: Examensarbete 15hp, Lärarprogrammet

Titel: Trygga föräldrar ger trygga barn - en studie om samarbete mellan skola och hem

Engelsk titel: Parents who are themselves secure convey this to their children; A study on collaboration between school and home

Sidantal: 24

Författare: Maria Bäckström och Helén Grönlund

Handledare: Per Nordqvist

Examinator: Kristina Johansson

Datum: november 2008

Sammanfattning

Bakgrund

Genom att ha studerat forskningsrapporter vet vi att det är viktigt att tidigt skapa goda relationer mellan skola och hem, för att barn ska få de bästa förutsättningarna för att utvecklas. Samarbetet mellan skola och hem poängteras tydligt i läroplanen. Det är skolans ansvar att föräldrasamarbete kommer till stånd, men hur detta samarbete ska se ut väljer de enskilda skolorna former för själva. Under vår utbildning har vi inte fördjupat oss i ämnet samarbete skola och hem. Därför väljer vi nu att öka våra kunskaper i ämnet. Som blivande lärare bygger vårt intresse på hur man kan motivera föräldrar och lärare till att gemensamt arbeta utifrån intresset - våra barn och elever.

Syfte

Vårt syfte med studien är att undersöka vad skolan kan göra för att stimulera till större föräldrasamarbete. Vi riktar vårt intresse mot en föräldracirkel vars huvudsyfte var att stödja föräldrarna i deras fostrarroll. Vi vill undersöka anledningar till deltagande, behållningar av att delta, orsak till att avstå och uppfattningar om vad man som lärare behöver tänka på vid samverkan skola – föräldrar.

Metod

Vi har valt att använda oss av enkäter med öppna frågor. I enkäterna har vi använt metoden meningskategorisering för att skapa huvudkategorier, för att sedan genom ad hoc få fram underkategorier som vi presenterar i diagram. Härefter genomförde vi halvstrukturerade intervjuer. Vi använde oss av meningskoncentrering när vi behandlade intervjumaterialet. Slutligen har vi jämfört intervjumaterialet med enkätresultatet för att se skillnader och likheter.

Resultat

Sammanfattningsvis visar vårt resultat att det som stimulerar föräldrar att medverka i föräldracirkeln är att möta andra föräldrar. Den praktiska nytta som föräldrarna anger är att de ökar sina kunskaper om barns utveckling, får konkreta förslag om fostran och ökad förståelse för andra föräldrars handlande. Ledarna ökar sin förståelse kring frågor om dagens föräldraskap genom föräldracirkeln. De flesta föräldrarna som inte deltog hade velat delta i föräldracirkeln. Den främsta orsaken till att inte delta i cirkeln var att man har tidsbrist. De föräldrar som kunnat delta men avstod gjorde det på grund av att de inte kände något behov av en föräldracirkel. Det en lärare behöver tänka på när det gäller föräldrasamverkan är att man ska skall vara öppen, rak och tydlig. Inför möten ska vi som lärare ha klart för oss vad målet för mötet är och vi ska beakta vad för sorts möte föräldrarna behöver. Vi ska visa omtanke och respekt inför föräldrar samt alltid tänka på att alla har ett förhållande till skolan.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla föräldrar och ledarna som gjort vår studie möjlig att genomföra. Ni har delat med er av tankar och idéer om föräldrasamarbete som vi kommer att ha stort nytta av i vårt kommande yrkesliv.

Vi vill också tacka vår handledare Per Nordqvist för ett alltid positivt bemötande och uppmuntran under vårt arbete.

Tack!

Maria Bäckström

Helen Grönlund

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	1
Teoretiska utgångspunkter	2
Föräldrasamverkan ur ett historiskt perspektiv	2
Definitioner	4
Styrdokument	4
Dewey och Antonovsky	5
Centrala begrepp kring föräldrar och skola	6
Samarbete	6
Kommunikation	7
Föräldrautbildning	7
Föräldracirklar	7
Aktuell föräldracirkel	8
Metod	8
Urval	8
Instrument	8
Enkäter	8
Intervjuer	9
Databehandling	9
Etiska ställningstaganden	9
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	10
Resultat	11
Anledningar till att delta i föräldracirkel	11
Anledningar till att anordna föräldracirkel	13
Föräldracirkelns baksidor och föräldrars förhoppningar	13
Behållning av cirkeln enligt föräldrarna	14
Behållning av cirkel enligt ledarna	15
Anledningar till att inte delta i cirkeln	16
Uppfattningar om vad som kan öka deltagandet i cirkeln	18
Vad lärare behöver beakta inför mötet med föräldrar	18
Diskussion	20
Sammanfattning av studiens resultat	20
Skolans uppdrag	21
Föräldracirkeln	21
Vad lärare behöver beakta inför möten med föräldrar	23
Metoddiskussion	24
Fortsatt forskning	24
Referenser
Bilaga 1 Missivbrev	1
Bilaga 2 Enkäter	1
Bilaga 3 Intervjufrågor ledare	1
Bilaga 4 Intevjufrågor föräldrar	1

Inledning

Genom att ha studerat forskningsrapporter vet vi att det är viktigt att tidigt skapa goda relationer mellan skola och hem för att barn ska få de bästa förutsättningarna att utvecklas. En mängd forskning finns om de vinster skolan gör genom att få föräldrarna delaktiga i sitt barns skolarbete och sociala utveckling. Vi har inte funnit mycket forskning om hur skolan kan arbeta för att stödja föräldrarna. Samarbetet mellan skolan och hem poängteras tydligt i läroplanen med att det är skolans ansvar att föräldrasamverkan kommer till stånd. Hur detta samarbete ska se ut väljer de enskilda skolorna former för själva.

”Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen” (Lpo 94 s.5)

Under vår utbildning har vi inte fördjupat oss i ämnet samarbete skola och föräldrar. Som blivande lärare bygger vårt eget intresse på hur vi kan arbeta för ett positivt möte mellan skola och hem, där lärare och föräldrar motiveras att gemensamt arbeta utifrån intresset - våra barn och elever. Genom studien vill vi få vägledning i vad en lärare behöver tänka på inför samarbete med föräldrar.

Vi har valt att utgå från en skola där personalen har genomfört en föräldracirkel. Denna föräldracirkel riktar sig till föräldrar med barn i förskoleklass. Föräldracirkeln syftar till att stärka föräldrarna i deras fostrarroll. Cirkeln har utvärderats av ledarna och utvärderingen visade entydigt på mycket positiva omdömen från föräldrarna som deltagit. Detta fångade vårt intresse. Emellertid var det få deltagare i föräldracirkeln, vilket vi förundrades över. Vi riktar vårt intresse mot denna form av samarbete initierad av skolan och vad som uppfattas som viktigt att tänka på vid samarbete mellan skola och hem.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka den kreativa aktivitet som föräldracirkeln utgör. Härigenom önskar vi öka våra kunskaper om vad föräldrasamarbete kan innebära. Vi vill undersöka av vilka anledningar föräldrar väljer att delta och varför ledarna anordnar föräldracirkeln. Vårt intresse är att undersöka vilken behållning föräldracirkeln ger att delta och orsaker till att avstå. Vi vill även ta vara på föräldrarnas och ledarnas uppfattningar om vad vi som lärare behöver tänka på vid samverkan skola - föräldrar.

Vilket leder till följande frågeställningar:

- Anledningar till att delta i och anordna föräldracirkeln
- Behållning av föräldracirkeln
- Anledningar till att inte delta i föräldracirkeln
- Vad lärare behöver beakta inför möten med föräldrar

Teoretiska utgångspunkter

Föräldrasamverkan ur ett historiskt perspektiv

Samarbetet mellan föräldrar och skola har under tidernas gång skiftat i både innehåll och form. Under 1600-talet reglerades undervisningen genom kyrkolagen. Innehållet i utbildningen byggde på Luthers lilla katekes och hustavlan som bland annat innehöll krav på att rätta sig efter överheten och respektera denna. Syftet var att folket skulle beröras av ett likformigt innehåll utifrån det moraliska normsystem som kyrkan proklamerat. Kyrkan stod för innehållet i undervisningen medan föräldrarna (husfadern) genomförde undervisningen i hemmet. Hemundervisningens viktiga betydelse poängterades genom resolutionen från Kungl Maj: t 1723, konventikelpakatet 1726 och kyrkolagsförslaget 1828 (Ribom, 1993). I resolutionen beordrades föräldrar att undervisa sina barn i läsning. De föräldrar som inte kunde undervisa sina barn var tvungna att skicka barnen till klockaren eller någon i närheten som kunde undervisa dem. Kyrkan kontrollerade barnens kunskaper genom husförhör. Föräldrar som försummade undervisningen blev bötfällda och om detta upprepades kunde det leda till stockstraff. De allra fattigaste familjerna riskerade dock inte något straff om barnen uteblev från undervisningen.

Det innehåll och den organisation som folkundervisningen hade under denna period medför att det finns skäl att påstå att samarbetet mellan kyrkan/staten och föräldrarna aldrig varit så nära som då. (Berghlund 1992 refererad i Ribom, 1993 s 14).

Under 1800- talet levde de flesta familjerna på landsbygden där de var självförsörjande eller fick göra dagsverke. För ett stort antal familjer var det fattigt och svårt, alla fick hjälpa till med försörjningen efter bästa förmåga. Barnen fick medverka i arbetet och på så sätt bidra till försörjningen. Härigenom ansåg föräldrarna att barnen förvärvade den kunskap de behövde för att klara sig i vuxenlivet (Flising, 1996). År 1842 kom folkskolestadgan som innebar att undervisningen skulle rymma andra ämnen förutom läsning och inövande av katekesen. Undervisningen genomsyrades dock fortfarande av kyrkans moraliska budskap och var en förberedelse inför konfirmationen. Folkskolestadgan innebar emellertid inte en skyldighet för föräldrarna att sända iväg sina barn till skolan men barnen skulle undervisas i vissa ämnen. År 1882 infördes obligatorisk skolgång för alla barn (Wallin, red. 1992). Detta innebar att föräldrarna var skyldiga att sända sina barn till skolan. Denna plikt möttes av motstånd från föräldrarna av två skäl, dels att barnen inte längre kunde bidra till försörjningen och dels att undervisningen nu innehöll andra ämnen (historia, geografi mm.) än Luthers lilla katekes. De menade att den kunskap barnen var i behov av utöver katekesen fick de i hemmet (Ribom, 1993) och (Flising, 1996).

Under slutet av 1800- och 1900-talets början fick folkskolan ett högt deltagande i sin undervisning. Anledningen var att jordbruksreformer och industrialismens framfart gjorde barn överflödiga som arbetskraft. Den uppgång av deltagande barn i folkskolan visade inte på att föräldrarna erkände skolan som undervisare. Arbetarrörelsens framfart under denna tid ifrågasatte katekesläsningen som innehåll i undervisningen, då de menade att detta var ett sätt att hålla folket i en kuvad och undergiven rang. Arbetarrörelsen uppmanade föräldrar att inte tillåta sina barn att läsa katekesläxorna (Ribom, 1993). Under de första decennierna av 1900-talet var kontakterna mellan skolan och föräldrarna mycket få. En studie som statens offentliga utredningar gjort 1946 visade att 72% av föräldrarna aldrig haft någon kontakt med skolan (Ribom, 1993). Utredningar under 1940-talet visade att skolan och hemmet gick skilda vägar. Skolutredningen (SOU 1946: 31) konstaterade: att ett samhälle som åsidosätter eller försvagar föräldrars betydelse i samhället, berövar samhället de mest inflytelserika och drivande krafter som behövs för att samhället ska kunna utvecklas. Bakgrunden till denna

utredning är de världskrig som drabbat världen under första hälften av 1900-talet. Skolutredningen visar på att hemmet och skolan gemensamt måste arbeta för att fostra barnen till demokratiska medborgare som tillsammans ska ta ett ansvar för framtiden. Uppdelningen mellan hem och skola i fråga om demokratifostran är inte längre hållbar.

Understundom har man gjort den schematiska fördelningen mellan hemmets och skolans uppgifter, att hemmet ska sörja för uppfostran, skolan för undervisning och utbildning. Det är icke möjligt och vore icke ens lämpligt att klart genomföra en sådan uppdelning.

(SOU 1964:31 refererad i Erikson, 2004 s 242)

Från 1900-talets mitt fram till 1980 har en stor mängd förändringar av det svenska skolväsendet utförts. Skolutredningen SOU 1946:31 (refererad i Flising 1996) beskrev hemmets åligganden och ansvar för barnen och hur skolan skulle möta och påverka föräldrarna med skolans normer och arbetssätt. I praktiken förelåg det motsättningar. Utredarna menade att skälen för dessa motsättningar var att föräldrarna inte hade kunskaper om skolan och att lärarna saknade inblick i barnens hemförhållanden. Utredningen rekommenderar olika modeller för samarbete mellan skolan och hemmen. Dessa modeller kunde bestå av tre eller i vissa fall fyra delar. Klassmöten med ett innehåll av åhörardagar där föräldrar medverkade i klassrummet för att få en inblick i skolarbetet. Barnen skulle stå för någon form av underhållning för att, enligt utredningen, mötet skulle bli mer givande för föräldrarna. Efter att barnen skickats hem skulle en diskussion om uppfostringsfrågor komma till stånd. Utöver detta kunde överläggning ske mellan enskilda föräldrar och lärare. Utredningen gav som förslag att skolan skulle starta studiecirkel omkring psykologiska och pedagogiska spörsmål. Dessa studiecirkel kunde resultera i att skolan skulle fostra föräldrarna (Flising, 1996).

Samarbetet mellan hemmet och skolan utvidgades under mitten av 1900-talet. Läroplanerna för grundskolan Lgr 62 och Lgr 69 beskrev tydligt att hemmet hade huvudansvar för barnens fostran och att skolans ansvar låg i att informera föräldrar om skolans verksamhet. I läroplanerna sågs samverkan mellan skolan och föräldrarna som den information skolan tillhandahöll hemmen (Ribom, 1993). Under 70-talet görs en utredning om, skolans inre arbete, den så kallade SIA-utredningen (SOU, 1974:53) vilken gav en rad konkreta förslag på hur olika samsarbetsformer kunde utformas. Syftet var framför allt att nå ett jämlikhetstänkande då utredningen ville nå alla föräldrar. Utredningen refererade till utländska undersökningar som visade ett behov av utvidgad kontakt mellan skola och hem (Eriksson, 2004). Skolan behövde ökad kännedom om barnens livsvärld och att en fördelning av uppfostran ska ske mellan hemmet och skolan. Att föräldrar medverkade och var involverade i skolans arbete sågs som en ledstjärna. Läroplanen för grundskolan Lgr 80 byggde på SIA-utredningen. Skillnaden mellan de tidigare läroplanerna Lgr 62, Lgr 69 och Lgr 80 är inte så stora. Formuleringen i läroplanen 69 innehåller ett ”bör” men i läroplanen 80 formuleras det till ett ”skall” (Ribom, 1993).

Definitioner

Samverkan/Samarbete: I Läroplanen (Lpo94) används ordet *samverkan* när det gäller att informera föräldrar om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Ordet *samarbete* används när det gäller att utveckla skolans innehåll och verksamhet tillsammans med elevernas vårdnadshavare. Andersson (2004) definierar begreppet *samarbete* när man arbetar gemensamt genom att integrera sina arbetsuppgifter och förtydligar vars och ens ansvar och funktion. Tydliga roller och en väl genomtänkt struktur skapar trygghet som i sin tur resulterar i att man både kan ta emot och ge av sig själv. Samarbete innebär också att alla människors olika kunskaper, erfarenheter och förmågor är resurser som ska användas. Andersson (2004) poängterar att alla inte behöver ha samma personliga mål för samarbetet men däremot ett ömsesidigt intresse av att samarbeta.

Studiecirkel: En grupp människor som träffas planmässigt och ägnar sig åt studier eller kulturverksamhet. (Ne)

Barn och föräldrar: När vi använder begreppet *barn* menar vi barn från sex år. Med begreppet *föräldrar* avser vi de som är ansvariga för barnet, vårdnadshavare.

Ledare: Då vi använder begreppet *ledare* innebär det den personal inom skolan som ansvarar och genomfört föräldracirkeln.

Styrdokument

Vi har valt att titta närmare på 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) och Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i fritidshem. Anledningen till detta är att vi båda läser lärarutbildningen med inriktning mot fritidshemmet. Den nu rådande läroplanen: 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) är uppdelad i två delar. Den första delen ger *Skolans värdegrund och uppdrag* och den andra delen ger *Mål och riktlinjer*. I den första delen är texten skriven i sammanhängande stycken med underrubriker, varav Skolans uppdrag är en underrubrik. Här står bland annat:

I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar (1 kap.2§). Skolan skall präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

(Lpo 94 s.5)

Under Mål och riktlinjer finns flera delar varav Normer och värden, Skola och hem och Rektors ansvar, är de delar som innehåller samverkan mellan skola och hem. Texten är mestadels skriven i punktform med tydliga underrubriker för vad eller vem målen och riktlinjerna riktas till. För Normer och värden finns *Läraren skall* som en tydlig underrubrik. Här står att läraren skall klargöra skolans normer och regler för att härigenom ge grunden för arbetet och samarbetet. Vidare under Skola och hem finns *Alla som arbetar i skolan skall* som en tydlig underrubrik. Här sägs att barn och ungdomars bästa förutsättningar för utveckling och lärande skall skapas genom skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar.

Under Skola och hem finns även *Läraren skall* som en tydlig underrubrik. Här står att läraren skall samarbeta med föräldrarna och ge dem fortlöpande information om eleven. Läraren skall även informera sig om elevernas personliga situationer och ta hänsyn till deras integritet. Längst bak i häftet ges rektorns ansvar. Här står att det är rektor som ansvarar för information

om skolans arbetssätt, skolans mål och om olika valalternativ till föräldrar. Rektor ansvarar även för utveckling av former för samarbete mellan skolan och hemmen. I praktiken kommer tolkningen av läroplanen säkert att skilja sig åt skolor emellan när de väljer att arbeta med föräldrasamverkan (Flising, 1996). Det tydliggörs med att författarna skriver att skolor kommer att utveckla samarbetet mer eller mindre beroende på hur skolpersonalen ser på en informerad förälder. De menar att de skolor som ser en informerad förälder som en engagerad förälder kommer att höja ambitionsnivån.

Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i fritidshem ger rekommendationer för hur lagar, förordningar och föreskrifter kan tillämpas. Skolverket anger här mer utförligt hur man bör handla för att främja en enhetlig rättstillämpning. Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i fritidshem är ett häfte på knappt fyrtio sidor. Den ger först en förklaring till vad den är och vad den baseras på, sen klarläggs råd och kommentarer för olika delar av fritidshemmet. De olika delarna anger först Allmänna råd och under detta ges kommentarer. De allmänna råden baseras på lagar. De lagar råden baseras på är skollagen, läroplanen (Lpo 94), FN:s barnkonvention om barns rättigheter och förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. De efterföljande kommentarernas syfte är att förtydliga målen vilka baseras på forskning, kunskap och beprövad erfarenhet.

De allmänna råd som ges för samarbete mellan skola och hem är riktad till personalen. Det samarbete mellan fritidshem och hem som de Allmänna råden förespråkar, är tydligt vad beträffar dialog om omsorg kring barnet. Genom samtal med föräldrar får personalen kunskap om hur barnet trivs, lär sig och utvecklas. Det är personalens sak att diskutera hur fritidshemmet kan bidra till att barnet mår väl, lär och utvecklas. Råden ger även personalen i fritidshemmet skyldighet att upprätta olika former och forum för samarbete. Föräldrar får härigenom möjligheter att delta i och påverka verksamheten. I de efterföljande kommentarerna till de allmänna råden står att nära samarbete mellan hem och fritidshem är en viktig kvalitetsfaktor. För att barnet ska känna kontinuitet i sin tillvaro och för att verksamheten skall kunna utvecklas efter barnets erfarenhet och livsvillkor är ett gott föräldrasamarbete en förutsättning. Föräldrar behöver känna till fritidshemmets grundläggande värden med de normer och regler som gäller liksom planering och innehåll för att känna delaktighet i verksamheten. Kontinuerlig dialog härom är viktigt. Öppenhet, ömsesidighet och respekt är viktiga utgångspunkter för samarbete.

Dewey och Antonovsky

Enligt Dewey (1997) är kommunikation grunden till allt socialt liv, han menar att när vi kommunicerar med vår omgivning vidgar och förändrar vi våra erfarenheter. När vi får ta del av hur andra tänker och känner påverkar detta den enskilda individen. När kommunikation uppstår förändras och påverkas både sändare och mottagare. För att ett samhälle ska bildas krävs att alla ska arbeta för gemensamma mål, men om individerna inte kommunicerar med varandra skapar det inte ett socialt liv och därmed inte ett samhälle. Det är först när ett gemensamt mål finns som anpassas utifrån varje individs erfarenheter och kunskaper som ett samhälle skapas. Att påverka en människas handling genom att ge order frambringar inte en ömsesidig förståelse för handlingen, vilket i sin tur avspeglas på hur vi svarar på förväntningar och krav. Om individerna utnyttjas utan att hänsyn tas till personernas känslomässiga, förståndsmässiga och medgivande inför en aktivitet skapas ingen social grupp. ”Varje person måste veta vad de andra håller på med och ha metoder för att hålla de andra underrättade om vad han själv håller på med vad gäller avsikten med aktiviteterna och deras framåtskridande.” (Dewey, 1997s 39). Summan av detta blir att det krävs kommunikation med gemensamma intressen och mål för att ett samhälle ska skapas. Dewey påpekar att ett socialt liv överlever inte enbart genom lärande utan det krävs att individen

ingår i en process tillsammans med andra individer. Genom denna process kommunicerar människor med varandra och då kan varje individs erfarenhet utvidgas.

Varje individs möjlighet till hälsosam utveckling hör samman med dess känsla för sammanhang menar Antonovsky (1991). Antonovsky har myntat begreppet KASAM, känsla av sammanhang. Komponenterna för KASAM är känslan för begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. KASAMs positiva kraft ligger i om meningsfullheten ger engagemang. Antonovsky (1991) tilldelar komponenternas sammansättning status utifrån om känslan är hög eller låg. Hög begriplighet kombinerat med låg hanterbarhet ger ett starkt tryck mot förändring. Vilken riktning den tar bestäms av känslan av meningsfullhet. Är engagemanget stort ger det stark drivkraft att söka efter resurser, skriver han. En tabell över de dynamiska sambanden mellan komponenterna visar att låg begriplighet, hög hanterbarhet och hög meningsfullhet är ovanlig. Denna kombination kommenteras inte vidare av Antonovsky. Vi anser kombinationen intressant och utvecklar den i vår diskussion.

Centrala begrepp kring föräldrar och skola

Samarbete

Myndigheten för skolutveckling har genomfört ett regeringsuppdrag för att främja olika former för samarbete mellan skola och föräldrar. Myndigheten inledde ett samarbete med Örebro universitet 2005. I uppdraget genomfördes bland annat workshops med tio inbjudna skolor. Slutsatserna från dessa workshops var att skolan behöver bredda sitt uppdrag.

Skolan behöver vidga sitt uppdrag genom att utföra olika verksamheter i skolan till föräldrar, som kvällskurser, studieverkstäder kring områden som föräldrar önskar, tex simning, engelska, data, barnuppfostran...(Myndigheten för skolutveckling 2007 Dnr 2005:256 s 21)

Myndigheten för skolutveckling gav i sin sammanfattning både en mörk och en ljus sida av samarbetet mellan skola och föräldrar. En ljus bild var att de såg tendenser till ett föräldrasamarbete där lärare ser föräldrar som en viktig tillgång. Den mörka sida av samarbetet mellan skola och föräldrar var att nyexaminerade lärare under sin utbildning inte fått den kunskap som behövs för ett samarbete mellan föräldrar och skola. Lärarna i studien upplevde en osäkerhet och rädsla inför föräldrasamarbete (Myndigheten för skolutveckling 2007). Föräldrakontakt är ett komplicerat område. Det krävs att man som lärare har utbildning inom området samverkan mellan skolan och hem för att bemästra samarbete med föräldrar. En majoritet av de nu verksamma lärarna har förmodligen ingen utbildning alls vad det gäller föräldrasamverkan och att situationen för de nyutexaminerade är inte heller tillfredställande (Flising, 1996). Denna osäkerhet och rädsla kan grunda sig i flera orsaker. Dels att läraren har bristande kunskaper om hur hon eller han ska möta föräldrarna och för det andra beror det på vilka föräldrar de möter (Andersson 2004). Enligt Sandberg och Vuorinens (2007) studie framkom det ytterligare en orsak som kunde försvåra samarbetet mellan skola och hem. Det var att föräldrar kände tidsbrist. Föräldrar hade en viss tendens att isolera sig på grund av tidsbrist. Den vardagsstress föräldrar upplevde gjorde att de valde bort umgänget med andra. Arbetet och vardagssysslorna tog den mesta tiden i anspråk. De förlorar härigenom tillfällena att jämföra sina erfarenheter med andra föräldrars och att ta lärdom av andra föräldrar. Detta resulterade i att föräldrar kände osäkerhet i sin föräldraroll. Tidsbristen som beskrevs var en bidragande orsak till att samarbetet mellan skola och föräldrar inte kommer till stånd. Studien nämner inget om att familjer kan förlora sitt sociala stöd på grund av att den flyttar, detta väljer vi att kommentera i diskussionen.

Kommunikation

Föräldrar värderar en rak, tydlig och ärlig kommunikation med lärarna och att kontakten mellan hemmet och skolan ska vara öppen och ärlig (Sandberg & Vuorinen, 2007). Att visa respekt för andra handlar om att sätta sina egna värderingar i andra hand för att kunna få en förståelse för andra människors perspektiv trots att du själv ser det annorlunda (Andersson, 2004). Författaren menar att vi visar respekt när vi är öppna och ärliga i mötet med andra. När vi visar ödmjukhet och är äkta i mötet skapar vi en tillåtande miljö och förmedlar att personen duger som den är. Att bjuda in för att göra människor delaktiga visar att vi respekterar personerna. Då vi lyssnar koncentrerat på vad den andre vill förmedla utan att lägga till våra egna värderingar i det som sägs uppstår det en dialog. Genom att lyssna noga på vad som sägs visar vi ett intresse för personen och vad den har att säga (Andersson 2004). Den sociala kompetensen har betydelse för hur samarbetet utvecklas. Samarbetet underlättas av att både föräldrar och lärare är lätta att prata med och att de är tydliga i sin kommunikation. Det är oftast föräldrarna som efterfrågar en snabb, öppen och ärlig kontakt. När en ömsesidig kommunikation uppstår känner föräldrarna förtroende för lärarna och verksamheten (Sandberg & Vuorinen 2007).

Föräldrautbildning

Föräldracirklar

Under senare tid har behovet av föräldrautbildningar stått i fokus. I Sandberg och Vuorinens (2007) studie nämner författarna att begreppet föräldrautbildning sammankopplas genom den utbildning föräldrar får under tiden de väntar barn och en tid efter barnets födelse. En rapport från folkhälsoinstitutet (fhi) visar det att föräldrar med barn från 2–9 år saknar motsvarighet till det stöd som föräldrarna erbjuds under spädbarnstiden (Bremberg, red. 2004). Rapporten redovisar och ger förslag på olika stöd för föräldrar. Här ges bland annat en sammanfattning av en undersökning om föräldrars intresse för olika former av föräldrastöd. Strukturerade föräldragrupper är till antalet få i förhållande till intresset. Slutsatsen som dras av detta är att det finns ett behov som inte är tillgodosett för strukturerade föräldragrupper. Det fastställs att föräldrar ser samtal med skolans personal som en källa till stöd. Föräldrar har nytta av samtal med personal inom skola och fritidsverksamhet. Rapporten hänvisar till gällande skollag med att skollagen inte ger skyldighet för skolans personal att stödja föräldrar i deras roll som föräldrar. Detta är följaktligen inte en uppgift som åligger skolan men föräldrastöd förväntas underlätta barnens skolgång. Enligt folkhälsoinstitutet har stat, landsting och kommun intresse för barns hälsa och välfärd. Folkhälsoinstitutet gav som förslag att staten finansiellt bör stödja landsting, kommun och frivilligorganisationer som arbetar med föräldrastöd (Bremberg, red. 2004).

Myndigheten för skolutveckling (2005) angav i sin slutredovisning att skolan var i behov av ett arbetssätt för att behålla de sociala kontakterna mellan hem och skola när eleverna börjar högstadiet. Det är en turbulent tid för eleverna och ett nära samarbete mellan föräldrar, lärare och elever är viktigt. Kunskap och omsorg är en förenad angelägenhet anser Myndigheten för Skolutveckling (2007). En studiecirkel riktad till föräldrar med barn på högstadiet beskriver föräldrarnas behållning av att delta i cirkeln. Den behållning som cirkeln gav var enligt föräldrarna att de lärt känna varandra och lärarna. Föräldrarna uppgav att det var lättare att prata om svåra saker med varandra och lärarna efter cirkeln. Utbytet av erfarenheter och åsikter som föräldrarna delat med varandra genererade ökade kunskaper om ungdomar och deras utveckling samt att de kände ett större engagemang för andras barn. Några av föräldrarna ansåg även att de kommit närmare skolan (Flising refererad i Arneborg & Ravn, 1995).

Aktuell föräldracirkel

Vi kommer här att ge en bakgrund och en beskrivning av den föräldracirkel vi studerat. Föräldracirkeln vi studerat startade inledningsvis av att det fanns ett intresse kring hur föräldraproblematik inverkade på elevernas kunskapsutveckling. De ursprungliga ledarna gick en utbildning i The Community Parent Education Program, COPE. Detta är ett föräldrautbildningsprogram som utarbetats i Kanada som kom till Sverige 2002 genom Barn och ungdomspsykiatriska kliniken, BUP, i Malmö. COPE är en föräldrautbildning avsedd för föräldrar till barn med utåtagerande beteende. Ledarna för föräldracirkeln vi studerat följer inte COPE programmet av den anledningen att föräldrarna har diagnostiserade barn. Däremot har ledarna använt sig av delar från COPE-programmets själva upplägg. Ledarna har varvat samtal, videosekvenser, rollspel med att deltagarna diskuterat i mindre grupper och gjort en slutlig sammanställning om uppkomna tankar och idéer. Ledarna för cirkeln presenterade inga lösningar utan föräldracirkelns dynamiska process gav deltagarna verktyg att hantera olika dilemman. På den första sammankomsten introducerade ledarna arbetssättet för cirkeln och deltagarna valde ämnen för alla sammankomster utom den sista. Den sista sammankomsten handlade om skolan där rektor informerade om skolans uppdrag, regelverk och arbetssätt. Ämnen som föräldrarna valde för cirkelns sammankomster var: Att se barns trotsålder som barns utveckling, Att sätta gränser, Att hantera barn och stress.

Metod

Urval

Vi valde att använda oss av enkäter med öppna frågor riktade till 58 familjer. Vårt urval för enkäterna var de föräldrar som sist erbjudits att medverka i en föräldracirkel anordnad av personal på en skola. För våra intervjuer valde vi de två ledarna för föräldracirkeln och två föräldrar, en förälder som deltagit och en som inte deltagit.

Instrument

Vår studie bygger på en kvalitativ forskningsmetod. Vi valde att använda oss av postenkäter med öppna frågor och halvstrukturerade intervjuer.

Enkäter

Vår enkät innehöll fyra öppna frågor som skulle besvara våra frågeställningar. Trost (2001) skriver att en postenkät kan skickas per e-post eller brev till urvalsgruppen. Han varnar för postenkäter med öppna frågor då de kan vara svåra att tyda på grund av dålig handstil och att den svarande bara skriver några få ord som är svåra att tolka. Ett annat problem kan vara att den svarande tycker att det är svårt att uttrycka sig i skrift och har svårt för att ta ställning och då väljer att inte svara på frågorna.

Enkäten var riktad till de föräldrar som fått en inbjudan att delta i en föräldracirkel. Vi önskade få en så bred bild som möjligt av vilka anledningar föräldrarna valt att delta, vilken behållning de haft och vilka anledningarna var för att inte medverka i föräldracirkeln. Då vi på förhand inte kunde förutse vilka orsaker som fanns valde vi enkäter med öppna frågor. Vi anser att det var den mest relevanta tillvägagångssätt för vår studie trots Trosts varning. Vårt missivbrev utgjorde enkätens framsida och vi använde oss av Högskolan Västs logotyp i övre vänstra hörnet, vilket gjorde det lätt för informanten att se var studien utgick från. Efter missivbrevet lade vi svarsformuläret till de föräldrar som inte deltagit i föräldracirkeln först och därefter formuläret till de föräldrar som deltagit i föräldracirkeln. Vi bifogade ett vitt kuvert som föräldrarna kunde lägga den ifyllda enkäten i och försluta det för att enkätsvaret skulle var anonymt. På kuvert fanns en etikett med våra namn och högskolans logotyp. Allt

för att ge studien en bra inramning och därmed förhoppningsvis öka svarsfrekvensen (Trost, 2007). Av ekonomiska skäl valde vi att ta hjälp av barnen till de berörda föräldrarna med distributionen av vår enkät. I missivbrevet bad vi föräldrarna att sända tillbaka det förseglade kuvertet med barnen till skolans personal.

Intervjuer

Efter insamlande av enkäterna ville vi göra uppföljande intervjuer med ledare och föräldrar för att få en djupare förståelse kring föräldracirkeln och för att få svar på vår sista frågeställning, vad lärare behöver beakta inför möten med föräldrar. Intervjuerna var ett komplement till enkäterna för att kunna göra jämförelser av likheter eller skillnader. Vi fick härigenom ett mer intressant och användbart material. Att använda sig av flera metoder har man nytta av för att få djupare förståelse för det som undersöks (Johansson & Svedner 2006). Vi tog ännu en gång hjälp av barnen för att nå de berörda föräldrarna och sände en förfrågan om frivilliga föräldrar som ville ställa upp på en intervju. På informationen bad vi föräldern att skriva sitt telefonnummer så att vi kunde kontakta dem personligen för vidare information. Intervjupersonerna fick själva bestämma tid och plats för intervjun. Våra intervjuer var halvstrukturerade för att vi skulle kunna ställa följdfrågor som var relevanta för våra frågeställningar. Vi valde att delta båda två under intervjuerna för att en av oss skulle kunna följa intervjuerna så att alla frågor och lämpliga följdfrågor besvarades så noggrant som möjligt. Ledarna tillfrågades personligen i ett tidigt skede om de var villiga att ställa upp på en intervju.

Databehandling

Vi fick in 37 ifyllda enkäter och alla var användbara. Vi fick inget bortfall på grund av oläslig handstil eller dylikt. I några fall var enkätsvaren kort formulerade och vid första anblicken svåra att tolka. Vi numrerade enkäterna för att kunna identifiera dem under analysen. Vi använde oss av meningskategorisering som innebär att man strukturerar det sagda eller tänkta (Kvale 1997). Utifrån meningskategoriseringen fick vi huvudkategorier som vi utgick ifrån när vi genom ad hoc fick fram underkategorier som vi presenterat i diagram. Kategorierna är namngivna utifrån efter vad föräldrarna svarat.

Intervjusvaren har vi namnet med bokstäverna a till c. Under alla intervjuerna har vi använt oss av bandspelare. Efter insamlandet av intervjuerna har vi skrivit ut dem ordagrant. För att reducera vårt intervjumaterial använde vi oss av metoden meningskoncentrering som innebär att vi samlade in det väsentliga i intervjusvaren som berörde våra frågeställningar. Vi skrev sedan ut dessa väsentliga svar från föräldrar och ledare på nytt dokument och på så sätt kortades materialet ner. Vi fick en tydligare och mer lättöverskådlig bild av intervjumaterialet när vi tagit bort information som inte var relevant för vår studie. Efter detta har vi jämfört intervjumaterialet med enkätresultaten för att se skillnader och likheter i informanternas svar.

Etiska ställningstaganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002) ska man förhålla sig till fyra etiska regler. Förhållningsreglerna är de krav och riktlinjer som forskaren ska följa för att skydda undersökningsdeltagarna under forskningsprocessen. Vi har under vår studie följt de forskningsetiska reglerna. Det finns fyra huvudkrav och dessa är: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Vi har i vårt missivbrev i anslutning till enkäterna förklarat att deltagande är anonymt. Vi förklarar vilka intressen vi har och vilka frågor vi vill få svar på och att det färdiga resultatet kommer att publiceras via Högskolan västs biblioteks hemsida. I våra intervjuer har vi informerat deltagarna muntligt. Detta svarar mot det så kallade *informationskravet*.

Vi har i vårt missivbrev i anslutning till enkäterna förklarat att deltagandet är frivilligt. Inför intervjuerna sker detta muntligt. Vi frågade intervjupersonerna om det gick bra att vi använde oss av bandspelare under intervjun. Detta svarar mot det så kallade *samtyckeskravet*.

När vi har behandlat de data vi fått in, framför allt i intervjumaterialet har vi i vår utskrift tagit bort namn på personer och platser. Vi inser att det finns möjlighet för vissa läsare att känna igen den studerade aktiviteten och kanske även någon person, men vi bedömer att det inte ska medföra några negativa konsekvenser för individerna. Detta svarar mot det så kallade *konfidentialitetskravet*.

Vi har förvarat vår rådata så att inga obehöriga ska komma åt det. Detta svarar mot det så kallade *nyttjandekravet*.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Vetenskapens heliga treenighet utgörs av reliabilitet, validitet och generaliserbarhet inom modern samhällsvetenskap (Kavle 1997). Det handlar om att styrka sin forskningsstudie med argument. Verifiering ska genomsyra hela forskningsprocessen.

Reliabiliteten mäter forskningsresultatens struktur vilket betyder kontroll av sammansättningen i studien. För att strukturen ska kännas enhetlig har vi redovisat och diskuterat våra forskningsfrågor utifrån den ordning vi inledningsvis nämner dem i syftet.

Validiteten granskar sanningshalten. Vi har i vår enkät ställt samma frågor till alla deltagare utifrån om de deltagit eller inte deltagit. Då vi kategoriserat svaren i vår enkät utifrån informanternas svar har vi i flera fall provat olika tolkningar av svaren för att vara så objektiva som möjligt. Vår studie kan brista i validitet då vi inte kontrollerat med informanterna om våra tolkningar av deras svar överensstämmer med informanternas intentioner. (Vi har inte frågat våra informanter om vår tolkning är riktig.) I våra intervjuer har vi anpassat intervjufrågorna till den intervjuade då vi inte kunde ställa samma frågor till alla intervjuade. I våra citat har vi i största möjliga mån undvikit att formulera om svaren utom i de fall då vi ville tydliggöra vad informanten svarat genom att ta bort upprepningar och skrivit om meningar för att göra läsningen förstålig. Vårt val av instrument för vår studie är relevant för att få svar på våra frågeställningar. Enkäterna har vi gjort för att få ett generellt underlag för vår studie och intervjuerna har vi valt för att kunna få en djupare förståelse för vissa fenomen.

Generaliserbarheten undersöker det allmängiltiga. Kavle (1997) beskriver tre mål för generalisering som Schofield har urskilt. Det första målet är att fastställa det som är vanligt. Det andra målet är att studera det som kanske kommer att finnas med att urvalet för studien baseras på dem som kommit långt inom området. Det tredje målet är att studera något som kan finnas genom att studera en mindre extra framsynt företeelse.

Vi kan hävda att vår studie är generaliserbar enligt tredje målet för generalisering. En upprepad undersökning av vår studie skulle kunna ge samma resultat om den utgår från en liknande bakgrund. Vi har här studerat en föräldracirkel som är en mindre extra framsynt företeelse. Studien är av ett allmänt intresse genom att den berör ett aktuellt ämne och lyfter tankar om vad ämnet kan innefatta.

Resultat

Vår studie baseras på enkäter och intervjuer. Vi har fått tillbaka 37 av de 58 enkäterna, vilket innebär att 64 % av de tillfrågade har svarat på enkäten. Bortfallet är 36 %. 10 enkätsvar var från föräldrar som deltagit i föräldracirkeln och 27 enkätsvar från föräldrar som inte deltagit. Vi har också genomfört totalt fyra intervjuer. De som intervjuats är de två ledarna för föräldracirkeln och två föräldrar: en som inte deltagit i föräldracirkeln och en förälder som deltagit. Vi visar här vår sammanställning av enkät och intervju svar som vi fann relevant för vår studie. Enkätsvaren presenteras i diagram med förtydligande citat och en kort sammanfattning. Här efter presenteras resultaten av våra intervjuer som sammanfattas tillsammans med enkätsvaren. Svaret på frågan: vad man som lärare behöver tänka på inför samarbete skola och föräldrar, presenteras i huvudsak utifrån intervjuerna. Våra referenser på citaten från enkäterna anges med ett nummer 1-37 och intervju svaren med en bokstav a-d.

Anledningar till att delta i föräldracirkel

Vi beskriver här nedan med text och ett diagram de anledningar föräldrar anger till att medverka i föräldracirkeln. Vi har delat in svaren i tre huvudkategorier, genom meningskategorisering, vilka vi benämner som: Träffa föräldrar, Stöd i uppfostran samt Information om skolan. Dessa huvudkategorier visas i diagrammets förklaringsruta till höger i diagrammet. Kategorierna Träffa föräldrar är markerad med svarta staplar. Efter detta har vi använt oss av meningskoncentrering då vi ser en skillnad i föräldrarnas svar där några klart uttrycker att de vill jämföra, dela erfarenheter med andra föräldrar. I vissa fall har vi använt oss av meningstolkning när vi inte direkt kan urskilja anledningen till att föräldrarna väljer att delta i cirkeln. Vi har då gått tillbaka till enkäterna för att få en helhetsbild om vad informanterna uttrycker. De svarta staplarna visar svar där föräldrar uttrycker att de vill jämföra och dela erfarenheter med andra föräldrar. En del föräldrar har enbart uttryckt att de vill träffa andra föräldrar och utgör då en egen svart stapel i diagrammet. Kategorin Stöd i uppfostran, randig markering, visar de svar där föräldrar anger att de vill diskutera, få tips och råd samt lära sig om barnfostran. Här anges inte i samma mening med vem de vill diskutera, få råd eller lära sig något nytt av. Kategori Information, vit stapel, visar svar där föräldrar anger att de vill få information om barnens skola.

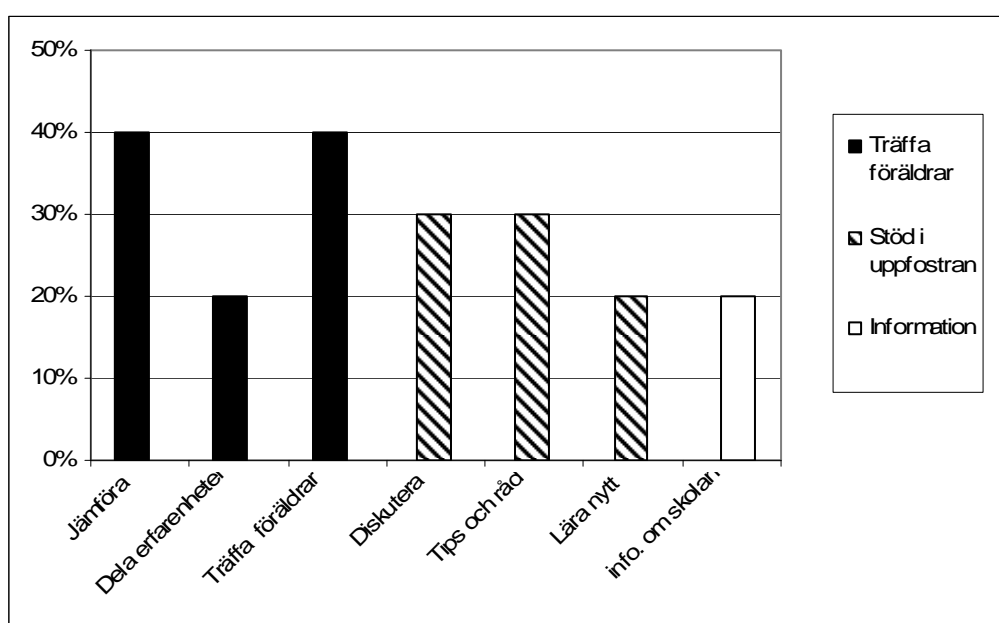

Diagram 1 Varför föräldrar valt att delta i föräldracirkeln

Diagram 1 visar vilka anledningar föräldrarna anger till att medverka i föräldracirkeln. Observera att föräldrarna kan uppge fler än en anledning.

Alla föräldrarna svarar att de vill träffa andra föräldrar. Flera av dem vill få stöd i sin roll som uppfostrare genom andra föräldrar.

Fyra föräldrarna anger att de vill jämföra sina egna erfarenheter med andra föräldrars.

”...se hur andra föräldrar löst liknande situationer.” (9)

”... intressant att få andras syn på saker och höra om andra hade samma problem” (10)

Några föräldrar vill dela erfarenheter med andra föräldrar.

”Dela erfarenheter med andra föräldrar med barn i samma åldrar...” (7)

Fyra föräldrar uttrycker klart vikten av att träffa andra föräldrar som anledningen till att de valt att medverka i cirkeln.

”Kul att träffa andra föräldrar, för att diskutera ämnen som berör.” (4)

Tre föräldrar vill diskutera ämnet uppfostran. Lika många föräldrar vill få tips och råd om uppfostran. Två av tio föräldrar vill lära sig något nytt och en av dessa skriver att det alltid finns något som man kan lära inom området uppfostran.

”Jag tycker det är intressant att diskutera barnen och uppfostran och allt runt omkring detta.” (1)

”För att få tips om hur man kan möta problem i vardagen med barnen” (2)

Ett par föräldrar vill få information om skolan.

”...skolans värld är ny för oss... viktigt att det är en bra samverkan mellan hemmet och skolan” (7)

Intervjun bekräftar vad som redan framkommit i enkäterna.

”Först och främst var det egentligen för att träffa andra föräldrar... för att se vad dom hade för regler och kunna se om mitt ungefär var samma... (c)

På vår fråga om de förväntningar föräldrarna hade inför föräldracirkelns start, framkom synpunkter som väl sammanfaller med resultaten i ovanstående diagram. Ett fåtal anger dock att de inte hade några som helst förväntningar före start.

Sammanfattningsvis visar enkätsvaren att våra föräldrar valt att medverka i föräldracirkeln för att möta andra föräldrar och ventilera olika dilemman. De vill få stöd, hjälp och bekräftelse i sin uppfostransroll genom att samtala kring ämnet uppfostran samt öka sina kunskaper om skolan.

Anledningar till att anordna föräldracirkel

I intervjuerna med ledarna frågar vi av vilka anledningar de anordnar föräldracirkel. Ledarna anger att de initierar föräldracirkel för de ser att föräldrarollen förändras. Dels genom att föräldrar idag ställs inför nya dilemman i sina roller som uppfostrare och dels att det flyttar in många nya familjer till orten där skolan ligger. De menar att i ett samhälle med stor inflyttning upplevs anknytningen mellan generationerna som svagare. Familjernas sociala kontakter förändras då man idag inte självklart har släkten nära. Ledarna upplever att föräldrar ibland saknar någon nära att få ventilera sina tankar och funderingar med.

”...förr bodde man nära mamma och tog hjälp den vägen, men nu är det inte alltid så” (b)

Ledarna uttrycker att det idag finns en större osäkerhet hos föräldrar. Föräldrar behöver emellanåt kunskaper om hur de ska handla i olika situationer som uppstår i deras vardag. Ledarna känner att föräldrar ibland är i behov av kunskaper om hur de ska fostra sina barn och att de behöver ett socialt stöd för detta. De erfar att föräldrar ibland är stressade och uttrycker att stressade föräldrar ibland kan göra saker de egentligen inte vill göra. I föräldracirkeln kan föräldrar få perspektiv som hjälper dem att se långsiktigt på sina handlingsätt. Om föräldrar får kunskaper om hur de kan hantera stressmomenten i sin vardag och hur stress påverkar både dem själva och barnen så blir de motiverade att agera.

”... lära dom (barnen)... hjälpa till så man inte behöver stressa lika mycket. Men stressade föräldrar orkar oftast inte detta.”(b)

Sammanfattningsvis kan sägas att de uppfattningar som bidrar till föräldracirkelns uppkomst och föräldrarnas motivering till att medverka i föräldracirkeln sammanfaller. Ledarna erbjuder föräldracirkel för att ge föräldrar möjlighet att stärkas i föräldrarollen vilket är vad föräldrarna anger som anledning till att medverka i föräldracirkeln. Ledarna tar hänsyn till bakomliggande faktorer som påverkar familjesituationer på olika sätt och ger föräldrar möjligheter att skapa sociala kontaktnät genom föräldracirkeln.

Föräldracirkelns baksidor och föräldrars förhoppningar

På vår fråga i intervjuerna, om det finns något i föräldracirkeln som ledarna inte är nöjda med är de samstämmiga om att föräldracirkeln i sig inte innefattar något negativt. Men de uppger att det finns faktorer runt föräldracirkeln som de vill förändra. Organisationen runt föräldracirkeln innebär att arbetsdagarna blir långa och deras egna familjeliv påverkas då det blir sena kvällar. Arbetstiden de lägger på föräldracirkeln får de ta ut i kompedighet. De ser då att arbetsbelastningen på övrig personal blir högre då de är lediga och detta upplevs inte som en bra lösning.

”...just att det blir så långa dagar, det är den enda nackdelen tycker jag”(b)

Ledarna får önskemål från föräldrar om framtida föräldracirkel, framför allt då barnen börjar sjunde klass. Föräldrarna ser vinster i ett samarbete mellan skola och hem då deras barn blir tonåringar. Under denna tid uppstår andra omständigheter runt barnet som kan vara en fördel att som förälder ha kunskap om. Ledarna ser dock ingen möjlighet till detta i nuläget. Dels för att deras tid inte skulle räcka till och dels att det är svårt att få personal att ställa upp då det innebär kvällsarbete.

” Borde finnas möjlighet till liknade när barnen blir tonåringar...så man kan lära känna föräldrarna till barnen. För när de är så stora gör man ingenting tillsammans med barnen och skolan, och det är väl då föräldrarna behöver gå ihop och hålla ihop”. (c)

Sammanfattningsvis kan man se att föräldrarna vill delta i ett liknande samarbete med skolan då deras barn blir äldre. Föräldrarna ställs inför nya dilemman som de vill ha kunskaper om och att de ser vinster i att dela dessa med andra föräldrar. Våra ledare ser dock inte att ett sådant utökat uppdrag är möjligt med nuvarande organisering.

Behållning av cirkeln enligt föräldrarna

För att skapa oss en förståelse av vilken behållning föräldrarna tillägnat sig genom föräldracirkeln använde vi oss av meningskoncentrerung. Vi kortade ner meningarna för att bara få fram det väsentligaste i det sagda. Vi finner då fyra olika uttryck: ökande kunskaper inom ämnena uppfostran, ökad förståelse inför vissa fenomen, stärkta eller bekräftade som föräldrar och ingen praktisk nytta. I vissa fall har vi använt oss av meningstolkning för att kunna tolka vilket behållning föräldrarna haft av cirkeln. Efter detta har vi delat in svaren i kategorier som vi presenterar i diagrammet nedan.

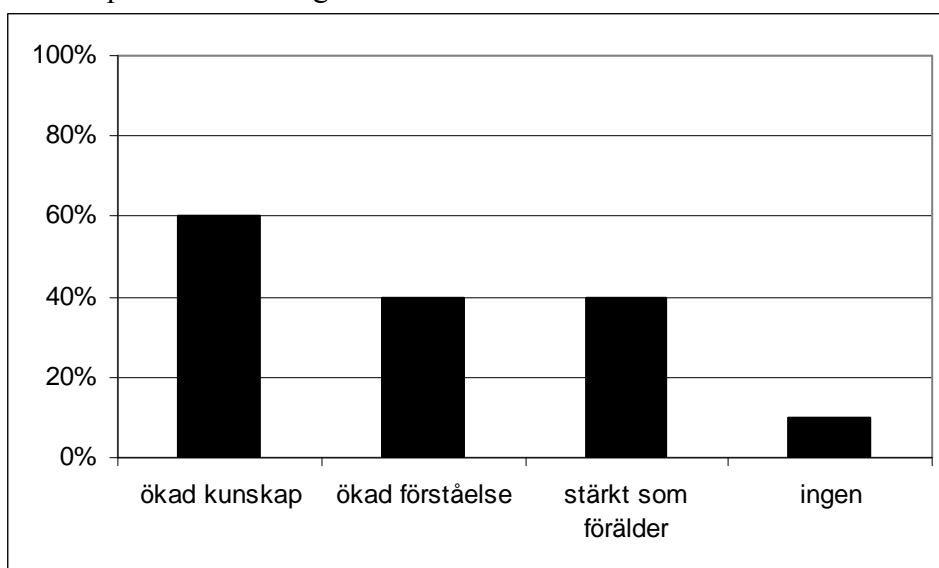

Diagram 2 Praktisk nytta föräldrarna har haft av föräldracirkel.

Diagram 2 visar vad föräldrarna svarat på frågan om vilken behållning de hittills haft av föräldracirkeln. Varje förälder har kunnat uppge fler än en behållning av föräldracirkeln.

Sex föräldrar anger att deras kunskaper om fostran och barns utveckling har ökat.

”Tips på hur man sätter gränser...” (5)

”De olika utvecklingsfaserna på barn som kan vara en bra grund” (7)

Fyra föräldrar anser att deras förståelse för olika företeelser ökat. Av dessa uttrycker en att förståelse för andra föräldrar har ökat.

”... när vi var små pratade vi i telefonen hela tiden. Nu pratar de genom datorn och jag kan förstå det på ett annat sätt” (5)

”Ökad förståelse för andra föräldrars beteende/åsikter” (3)

Lika många har svarat att de blivit stärkta som föräldrar. Två av dessa uttrycker att de finner tröst i att fler föräldrar delar samma dilemma.

”Skönt att ventilera, bli stärkt i sin föräldraroll.” (1)

”För oss har det varit en tröst att fler delar liknande vardagsproblem” (6)

”Man har träffat andra föräldrar i liknande situationer” (9)

En förälder svarar att den inte haft någon praktisk nytta av föräldracirkeln och anger själv sannolik orsak.

”...men tyvärr kunde jag inte delta på alla möten” (8)

Intervjun ger en bekräftelse på vad som framkom i enkäterna med tillägget att nya kontakter inletts.

”Först tyckte jag att det var väldigt positivt att träffa de andra, man lärde känna nya personer... jag förstod att det jag tyckte och tänkte var inte fel det tyckte de andra också.(c)

Sammanfattningsvis kan sägas att föräldrarna genom föräldracirkeln fått ökade kunskaper om barns utveckling, och konkreta förslag i fostran. Föräldrar har även fått ökad förståelse för barns levnadsvanor i dagens samhälle och förståelse för andra föräldrar. Föräldrar känner att de blivit stärkta i sin föräldraroll genom att delta i föräldracirkeln.

Behållning av cirkel enligt ledarna

På vår fråga i intervjuerna, om vilken behållning ledarna har av föräldracirkeln svarar de att kontakter med föräldrar utanför den egna arbetsgruppen/fältet ökar med föräldracirkeln. De lär känna föräldrar de vanligtvis inte kommer i kontakt med i det dagliga arbetet.

”...man lär känna fler föräldrar inte bara dom som tillhör min egen grupp.” (a)

”...jag kan heja på föräldrar i korridoren de som jag aldrig varit i kontakt med och heller aldrig kommer att komma i kontakt med” (b)

De upplever att de får en djupare inblick i föräldrarnas familjesituation genom att de tillsammans med föräldrar vid flera tillfällen suttit och diskuterat allvarsamma och starka ämnen i föräldracirkeln.

”...man kommer djupare in i vissa familjer, det går inte att komma ifrån...man möts ju ändå om så viktiga frågor”(a)

Ytterligare en vinst som ledarna ser är att de föräldrar som medverkat i föräldracirkeln upplevs som mer avspända i skolmiljön. De menar att när föräldrarna suttit ner och under trygga former ventilerat sina funderingar har de genom föräldracirkeln kommit in i skolan på ett annat sätt. Ledarna upplever att föräldrarna inte längre bara ställer frågor vid dörren i förbigående utan dessa föräldrar är bekväma och känner sig hemmastadda i skolan.

”... föräldrarna som gått föräldracirkeln upplever jag som mer avslappnade i skolmiljön när de väl är här” (a)

Ledarna formar föräldracirkeln utifrån föräldrarnas egna önskemål. Föräldracirkelns deltagare uttrycker det positiva i att de själva får välja flera av de ämnen som deras cirkel skall innehålla.

”...tyckte det var jättebra...vi fick ju själva vara med och välja ämnena...som vi skulle ta upp.”(c)

Ledarna anger att ”Barn och stress” samt ”Gränssättning” är ämnen som ständigt återkommer i de föräldracirkeln de anordnar. Härav kan ledarna finna belägg, genom föräldracirkelns flexibilitet till föräldrarnas önskemål, att ämnen som gränssättning och stress är centrala dilemman för föräldrarna.

”...det är föräldrars bekymmer, både stressen och hur gör jag när jag sätter gränser. Det är precis detta man bollas mot i vardagen.” (a)

Ledarna uttrycker att föräldrars tankar och funderingar inte är konstanta utan ändrar sig liksom samhället. Ledarna menar att föräldracirkeln är ett bra forum, en fortbildning i att förstå hur dagens föräldrar tänker. Samtidigt menar de att det är trevligt att träffa föräldrar på ett annat sätt. Ledarna får intryck av att de tillsammans med föräldrarna har en trevlig samvaro och att föräldrarna prioriterar föräldracirkeln.

”Jag tycker egentligen att även för mig är det en fortbildning.” (a)

”Det tar inte energi, man fylls med energi” (b)

Ledarna säger att de föräldrar som deltar i föräldracirkeln får en möjlighet att tidigt knyta kontakter med andra föräldrar som de i framtiden sannolikt kommer att ha fördel av.

”Dom här föräldrarna kommer att mötas oavsett för oftast inom idrott och andra saker så är det ju efter ålder. Det tror jag att de har nytta av” (a)

Sammanfattningsvis kan sägas att föräldrar och ledares behållning av cirkeln sammanfaller men på olika sätt. Föräldrar får ökade kunskaper och ökad förståelse för olika företeelser och ledarna får större förståelse och kunskap om dagens föräldraskap. Föräldracirkeln erbjuder föräldrarna att samtala kring ämnen de är i behov av och samtidigt anser ledarna att föräldracirkeln stärker dem i deras professioner på olika plan. Ledarna ger föräldrarna genom föräldracirkeln möjlighet att tidigt inleda kontakter med andra föräldrar som de kommer att ha nytta av i framtiden, vilket en förälder bekräftar har skett. Ledarna ser ytterligare en vinst hos de föräldrar som deltar i föräldracirkeln genom att de upplevs som mer avslappnade i skolmiljön när de är där.

Anledningar till att inte delta i cirkeln

Vi fick 27 enkätsvar från föräldrar som inte deltagit i föräldracirkeln. Föräldrarna har kunnat ange flera anledningar till att inte medverka. Vi redovisar här nedan i ett stapeldiagram de tre inställningarna vi fick i våra svar om att inte delta i föräldracirkeln genom meningskategorisering. De tre inställningarna utgör kategorier som visas i olika mönster, 17 av de 27 informanterna hade gärna deltagit i föräldracirkeln men har inte kunnat av olika anledningar. Denna kategori visas i svarta staplar. 7 av de 27 informanterna kunde delta men valde att avstå. Denna kategori visas i randiga staplar. 5 av 27 informanter anger att de inte fått någon information. Denna kategori visas i vita staplar, se förklaringsrutan till höger i diagrammet. Utifrån vad föräldrarna svarat har vi bildat underkategorier genom meningskoncentrering som visar vilka anledningar som ligger till grund för att avstå att medverka i föräldracirkeln. I vissa fall har vi använt oss av meningstolkning när vi inte direkt kan urskilja vad föräldrarna anger.

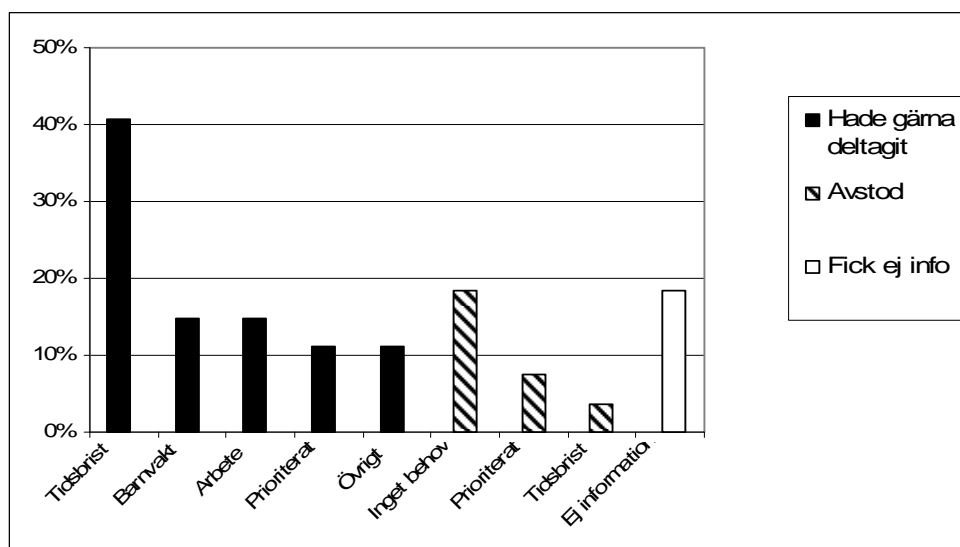

Diagram 3 föräldrar som gärna deltagit men inte kunnat.

Diagram 3 visar varför föräldrar inte deltagit i föräldracirkeln. De flesta av föräldrarna anger att de gärna deltagit i föräldracirkeln men inte kunde av olika anledningar. Det mest förekomna svaret är tidsbrist, för några informanter i kombination med barnvaktsbekymmer eller oregelbundna arbetstider.

”Skiftarbete... kunde inte få barnvakt till flera av tillfällena” (4)

Tre föräldrar anger att de prioriterat annat framför föräldracirkeln. En av dessa uttrycker att på grund av tidsbrist har umgänget med barnen prioriterats.

”Svårt att få tiden att räcka till...tre barn...fritidsaktiviteter”(14)

Under övrigt har föräldrarna angett att de inte orkar delta i föräldracirkel och lämnar inga ytterligare uppgifter.

Sju av föräldrarna uppger att de kunnat delta men valt att inte göra det av olika anledningar. Fem föräldrar har angett att de inte har något behov, en av dessa har prioriterat umgänge med barnen framför föräldracirkeln. En uppger tidsbrist utan kommentar.

”Vi är båda mycket aktiva i våra barn och känner att vi gärna utvecklar oss men väljer att göra det via tidningar, böcker mm” (2)

”Det hade krävt att vi skaffat barnvakt och det kändes fel prioriterat”(13)

Fem föräldrar har angett att de inte fått information, tre har inte lämnat några ytterligare kommentarer i enkäten. Två av fem har lämnat kommentarer varav en uttrycker intresse för föräldracirkeln samt en medger att informationen har anlänt men ej nått fram.

”... har inte fått information. Om vi fått det så hade nog i alla fall en av oss kunnat tänka sig att gå”(23)

”Läste nog inte brevet på rätt sätt, eller förstod vad det innebar”(9)

Intervjun av föräldern som inte deltagit gav bekräftelse på enkätsvaren.

”...jag tycker att jag har rutin på mitt...”(d)

Sammanfattningsvis kan man säga att de flesta av föräldrarna som inte deltagit i föräldracirkeln har en önskan om att medverka. Den främsta orsaken till att inte delta i föräldracirkeln är att man har tidsbrist, varav några nämner arbetstider, barnvaktsproblem, andra prioriteringar som orsaker till tidsbristen. Några föräldrar har kunnat delta, de flesta av dessa föräldrar anger att de inte har behov av en föräldracirkel, varav ett par anger att de väljer att ge tiden till sina barn. Ett fåtal anger att de inte fått information varav en visar intresse för föräldracirkeln.

Uppfattningar om vad som kan öka deltagandet i cirkeln

På vår fråga i intervjuerna, om skolan kan göra något för att öka deltagandet i föräldracirkeln svarar ledarna och föräldrarna på olika sätt.

Ledarna ser spridningseffekten genom att de deltagande har fler barn och på så sätt leder det till att det gagnar fler barn på skolan.

”... generellt så är det en fjärde del av alla sexårsföräldrar som har anmält sig...och har de syskon så blir det en rätt stor del av skolan” (a)

En av ledarna tycker emellertid att skolan kan rekommendera föräldracirkeln i större utsträckning än vad som förekommit. Ledaren menar att lärarna för varje berörd föräldragrupp har bättre förutsättningar att påverka föräldrarna.

”...dom har en annan kontakt med föräldrarna som vi inte har...” (b)

Föräldrarna uppger att skolan inte kan göra mer än att gå ut med information men informationen kunde dock vara mer utförlig. Skolan kan beskriva mer utförligt vad som tagits upp i föregående föräldracirklar och på så sätt locka fler föräldrar.

”...dom kanske kan gå ut mer, tala om mer vad som händer...”(c)

Sammanfattningsvis kan sägas att ledarna för cirkeln ser en ökad spridning genom att föräldrar kan ha flera barn på skolan och skolan kan rekommendera föräldracirkeln mer. Föräldrarna anser att informationen kunde vara mer utförlig.

Vad lärare behöver beakta inför mötet med föräldrar

Vi har i intervjuerna frågat två föräldrar och de två ledarna för föräldracirkeln vilka råd de skulle vilja ge till en nyutbildad lärare när det gäller samarbete skola och föräldrar. Vi återger här ledarna och föräldrarnas uppfattningar om vad som är viktigt att beakta inför möten med föräldrar.

Föräldrar påpekar att skriftlig information via barnets kontaktböcker inte känns bra för all sorts information. De behöver ibland få några minuter med någon av lärarna för att berätta något kring sitt barn som skolan behöver veta.

” Det är jätteskönt att få den där lilla tiden. Känna att de verkligen bryr sig.” (c)

Föräldrar vill att lärare har en öppen, rak och tydlig kommunikation. Föräldramöten, utvecklingssamtal, veckobrev och månadsplanering är viktiga informationskällor för föräldrar. De vill ha tydlig information om sina barn och en grovplanering över vad som väntar. Föräldrar menar att tydlig information är en förutsättning för gott samarbete.

”... ha väldigt öppna kort...jag vill ha tydlig information, så man vet vad som gäller...vet vad som komma skall...” (d)

”...vill skolan ha det samarbetet så får dom ta sig tid ...Jag vet att det är jobbigt att ha alla dessa samtal men det tycker jag är så viktigt.” (d)

Ledarna uttrycker att det är viktigt med öppen kommunikation. Öppen kommunikation vinner förtroende i längden, säger de. Lärare ska inte vara rädda för att ta de där extra föräldrasamtalen. Det kan vara en förälder som ber om det eller att man själv som lärare känner att ett samtal vore bra. Det behöver inte vara så organiserat men att man ändå inte tar det i dörren. Ibland behöver man sätta sig ner och prata. De upparbetade kontakterna några extra samtal ger, gör lärarjobbet lättare på längre sikt anser de.

”Får vi föräldrarna trygga får vi trygga barn.” (a)

Lärare ska känna trygghet i att ha ett nära samarbete med skolans övriga professioner.

”Man ska inte vara rädd för att ta hjälp av andra specialpedagog, skolkurator, rektor eller vem man behöver...” (b)

Läraryrket innefattar att vara ledare för många möten med föräldrar. Målet med mötena måste vara kända. Före mötet måste läraren ha tänkt efter vad föräldrarna behöver för sorts information. Fundera på vilken fas föräldrarna befinner sig i. Det är stor skillnad på vad en förstagångsförälder och en andragångsförälder vill ha för sorts information. Ledarna säger att möten för mötens skull inte är bra för någon. Det måste finnas en tanke bakom.

”Vad är det för möte man behöver som förälder?” (a)

Ledarna låter föräldrar mötas i föräldrasammankomster. I mindre grupper får förstagångsföräldrar och andragångsföräldrar tillsammans skapa frågor som sedan framförs gemensamt till läraren. Föräldrarna hjälper varandra med frågor samtidigt som de lär känna varandra. Två av lärarens mål för mötet kan härigenom nås. Föräldrarna kan samarbeta och lära känna varandra.

”spännande ...vad man tänker, vilka frågor, sådant som jag tar som självklart är jättestort för någon annan...det har varit jättebra.” (d)

Det är viktigt att som lärare alltid ha med sig att alla har ett förhållande till skolan som de bär med sig. Detta kan spegla föräldrars förhållningssätt till skolan.

”Alla har inte haft det underbart. En del har haft det jobbigt.” (a)

”Föräldrabiten den är inte alltid så enkel” (a)

Sammanfattningsvis kan sägas att resultatet visar att man som lärare ska försöka skapa några minuter för föräldrar som vill framföra något om sitt barn. Informationen till föräldrar skall vara öppen, rak och tydlig. En öppen kommunikation, med några extra föräldrasamtal vid behov, vinner förtroende i längden säger ledarna. Får man bra kontakt med föräldrarna fungerar det bättre för barnen i skolan. Lärare ska känna trygghet i att samarbeta med skolans övriga professioner. Inför möten måste man som lärare ha klart för sig vad målet med mötena är. Vad det är för möte föräldrarna behöver, tänka efter vilken fas föräldrarna befinner sig i. Genom val av arbetssätt kan läraren nå mål för mötet. Lärare ska visa omtanke och respekt inför föräldrar och alltid tänka på att alla har ett förhållande till skolan. Detta kan spegla förälderns förhållningssätt till skolan.

Diskussion

Vi ger här först en sammanfattning av studiens resultat. Härfter ges en diskussion med litteraturkopplingar om skolans uppdrag och slutligen ges en diskussion utifrån våra frågeställningar med litteraturkopplingar och våra kommentarer.

Sammanfattning av studiens resultat

Resultatet visar att föräldrar väljer att medverka i föräldracirkeln för att träffa andra föräldrar för att jämföra och dela erfarenheter med varandra. De vill få stöd i sin uppfostransroll genom att diskutera och få tips och råd inom ämnet. Några vill få information om barnens skola.

Den anledning ledarna ger till föräldracirkelns uppkomst är att de ser att föräldrarollen ändrats. De upplever att föräldrar ibland saknar någon nära att ventilera sina tankar med. Det är inte längre självklart att man bor nära sina vänner eller släktingar. Ledarna får önskemål från föräldrar om framtida föräldracirkel när deras barn börjar högstadiet. Ledarna ser inte att det är möjligt att de själva ska kunna uppfylla detta önskemål, då arbetsbelastningen skulle bli högre.

Den praktiska nytta som visas i resultatet är att föräldrar genom föräldracirkeln ökar sina kunskaper om barns utveckling och får konkreta förslag i fostran. De får ökad förståelse för andra föräldrars handlande och förståelse kring barns levnadsvanor i dagens samhälle. Dessutom blir föräldrar stärkta genom att de upplever att de inte är ensamma om vardagsproblemen. Ledarna ökar sin förståelse och kunskap om dagens föräldraskap genom föräldracirkel, de ser sammankomsterna som fortbildning i deras yrkesprofession. Föräldrarna får själva välja ämnen i föräldracirkeln. Ledarna ser att ämnen som "Barn och stress" och "Gränssättning" är återkommande i de föräldracirkel de anordnar. Ledarna säger att genom föräldrarnas val av ämnen skapar de sig en bild av vilka bekymmer föräldrar står inför. Ledarna ser vinster för föräldrarna som deltar i föräldracirkeln. Föräldrar kan skapa sig ett kontaktnät med andra föräldrar med barn i samma åldrar som de kan ha nytta av både nu och i framtiden. Föräldrar som medverkat i föräldracirkeln upplevs vara mer bekväma i skolmiljön i andra sammanhang när de besöker skolan.

Den främsta anledningen till att inte delta i föräldracirkeln är att man har tidsbrist. Föräldrar vill delta i föräldracirkeln men kan av olika anledningar inte göra detta. Några föräldrar nämner barnvaktbekymmer och arbetstider som anledningar till att inte kunna medverka. De föräldrar som kunnat delta men avstod gjorde det på grund av att de inte kände något behov av en föräldracirkel. Några anger att de inte fått information eller inte förstått vad föräldracirkeln innebar. Ett par av informanterna i intervjuerna anser att informationen om föräldracirkeln kan vara mer utförlig och ske mer aktivt, medan en annan informant ser en spridningseffekt genom att föräldrar ofta har fler barn och på så sätt gynnas fler barn på skolan då föräldrarna medverkat i föräldracirkeln.

De råd vi får från både föräldrar och ledare är att vi ska vara öppna, raka och tydliga i både kommunikationen och i den information vi ger föräldrarna. Ledarna och föräldrarna uttalar att samtal är viktigt. Ledarna anger att det inte alltid behöver vara organiserade möten med föräldrar, men att alltid ta det i förbigående inte heller är bra. Ibland kan man behöva extra samtal. Med några extra föräldrasamtal vinner man förtroende på lång sikt och lärarbetet blir lättare. Inför möten med föräldrar ska vi som lärare ha klart för oss vad målet är med våra möten och vad det är för sorts möte föräldrarna är i behov av. Ledarna säger att anordna möten för mötets skull är inte bra för någon, det måste finnas en tanke bakom. Lärare ska även känna trygghet i att samarbeta med skolans övriga professioner och be om hjälp av den

man behöver. Vi ska visa omtanke och respekt inför föräldrar och alltid tänka på att alla föräldrar har ett förhållande till skolan.

Skolans uppdrag

Historiskt har kontakten föräldrar och skola varit ansträngd (Flising 1996, Ribom 1993, Wallin red.1992). Staten och föräldrar har haft skilda meningar om barnens skolundervisning och uppfostran. Statens direktiv i föregående och nuvarande styrdokument är att skolan och hemmet ska samarbeta. Vi har tittat närmare på några av statens aktuella styrdokument för grundskolan: 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, och Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i fritidshem (2007). Båda dessa styrdokument ger pedagogerna skyldighet att utforma samarbete med hemmen. I Lpo 94 är det tydligt att läraren skall samverka med hemmet, informera hemmet och hålla sig informerad av hemmet. Varje människa måste ha kunskap om vad den andre håller på med och ha redskap för att upprätthålla intentionerna och utvecklingen med aktiviteterna. Kommunikation är grunden för allt socialt liv, ett fungerande och utvecklande samhälle baseras på kommunikation med gemensamma intressen och mål. Samhällets nya medlemmar bildas och fostras i samhället.(Dewey, 1997).

När det gäller samarbete mellan fritidshem och hem förefaller det oss att rådet som ges vad gäller samarbete med hemmet är utökat. Direktivet som ges är att det är viktigt att personalen i fritidshemmet skapar ett förtroendefullt samarbete med hemmen där diskussioner ingår om hur fritidshemmet kan medverka till att barnet mår väl, lär och utvecklas. Här står även att det är viktigt att personalen ser till att olika former och forum finns för inflytande och samarbete. Formerna för samarbete med föräldrarna väljer lärarna själva med stöd från rektor. Rektors ansvar ligger i att de utvecklas. De former skolan väljer kommer att se olika ut för varje skola, beroende på hur skolans personal ser på informerade föräldrar (Flising, mfl. 1996). Skolan bör utveckla olika sorters samarbete med hemmen utifrån föräldrars egna önskemål och behov (Myndigheten för skolutveckling, 2005). Skolan har ett kunskaps- och fostransuppdrag riktat till barnen men skollagen ger inte skolan skyldighet att ge stöd till föräldrar i att uppfostra sina barn (Bremberg, red. 2004). Vi ser att det finns önskemål från Myndigheten för skolutvecklings sida, att föräldrasamarbete ökas i skolorna. När vi läser skolans styrdokument konstaterar vi att Bremberg har rätt i att skyldighet för föräldrautbildning som syftar till att stärka föräldrar i sin föräldraroll inte finns, men vi kan samtidigt inte finna några begränsningar för skolan kring hur den väljer att samarbeta med föräldrar.

Föräldracirkeln

Vårt resultat visar att det som stimulerat föräldrar att medverka i föräldracirkeln är att träffa andra föräldrar för att ventilera olika dilemman som de står inför i vardagen. Det finns ett behov hos föräldrar av stöd, liknande den de får genom barnavårdcentralen vid tiden de väntar barn och en tid efter (Bremberg, 2004 och Sandberg och Vuorinen, 2007). Strukturerade föräldragrupper är få i förhållande till visat intresse från föräldrar (Bremberg, 2004). Ledarna ser föräldracirkeln som en inkörsport för gemenskap mellan föräldrar. Föräldrar med barn i samma ålder kommer att mötas under många år framöver under olika former både inom och utanför skolan säger ledarna. Detta kan vi instämma i. Vi själva möter andra föräldrar i skolan, genom våra barns kamrater och genom olika föreningsaktiviteter som våra barn deltar i utifrån barnens ålder. Ledarna och föräldrar ser det som positivt att föräldrar med barn i samma ålder tidigt lär känna varandra. Ledarna upplever att det ibland finns behov hos föräldrar dels för stöd i sin uppfostransroll och ett socialt kontaktnät. De menar att samhället förändrats med att familjer inte självklart lever nära sina släktingar och härigenom inte alltid har ett socialt stöd. I Sandberg och Vuorinens (2007) studie visar det sig att idag finns det en tendens att föräldrar isolerar sig socialt på grund av att de har tidsbrist. Vi ser i vår studie att

det kan finnas ytterligare en orsak till att föräldrar mister sitt sociala kontaktnät och det är genom att föräldrar inte alltid lever nära sina släktingar och bekanta. Föräldracirkeln kan förhindra denna tendens genom att bygga upp en gemenskap föräldrar mellan. Vi får i vårt resultat bekräftat att nya kontakter inletts mellan föräldrar i föräldracirkeln.

Vårt resultat visar att flera föräldrar har önskemål om att få delta i en föräldracirkel när deras barn börjar högstadiet. De uppger att eftersom det då finns andra dilemman och frågor som de behöver ventilera. Detta bekräftar Myndigheten för skolutveckling (2005) i sin slutredovisning genom att skolan behöver ett arbetssätt för att behålla de sociala kontakterna mellan skola, föräldrar och elever när de börjar högstadiet, vilket vi själva tycker är viktigt då vi genom egna erfarenheter vet att en nära kontakt med andra föräldrar är viktigt. Vi har inte längre samma inblick i barnens sociala liv utanför familjen under tonårstiden. I en artikel beskriver Flising (1995) en studiecirkel som riktar sig till just föräldrar med barn i högstadiet. De effekter som beskrivs är liknande de som vårt resultat pekar på. Ledarna i vår studie bekräftar att de får önskemål om att starta en föräldracirkel för föräldrar när deras barn börjar högstadiet. Ledarna uppger att de själva inte ser ett utökat arbete som möjligt då arbetsbelastningen skulle bli större för både dem själva och deras kollegor. Vi ser här att det finns ett behov från föräldrar att få stöd även under tonårstiden men att detta stöd troligen inte kommer genom dessa ledare. För att tillgodose föräldrars önskemål om att få medverka i en föräldracirkel när deras barn är tonåringar behövs nya lösningar kring genomförandet. Föräldracirkeln ger behållning för både föräldrar och ledare. Föräldrarna i vår studie anger att ökad kunskap om barns utveckling ger en trygghet i att det egna barnet inte är annorlunda än något annat barn. De konkreta förslag som uppkommer i cirkeln ger föräldrar bättre insyn i barnens värld och verktyg att använda i fostran. Dialogerna mellan föräldrarna vidgar vyer, ger förståelse för andra föräldrars uttalanden och beteende. Enligt Dewey (1997) är kommunikation grunden för allt socialt liv och när vi kommunicerar med varandra utvidgas våra erfarenheter. Föräldrar anger att de blir stärkta som föräldrar genom att de får bekräftat att de inte är ensamma om vardagsproblemen. Vår tolkning är att den behållning föräldrarna får genom föräldracirkeln är att de blir tryggare i sin föräldraroll som i sin tur skapar tryggare barn.

Ledarna säger att de själva har behållning av föräldracirkeln. De ökar sin förståelse kring frågor om vad dagens föräldraskap innebär. De anger att de ser föräldracirkeln som fortbildning som är direkt knuten till deras verksamhet, vilket ger dem större möjligheter att på bästa sätt stödja barnen. Varje individs möjlighet till hälsosam utveckling hör samman med individens känsla för sammanhang, KASAM (Antonovsky, 1991). Känslan för KASAMs komponenter: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet kan vara hög eller låg. Kombinationen: låg begriplighet, hög hanterbarhet och hög meningsfullhet är ovanlig skriver Antonovsky. Vi undrar om inte denna kombination av KASAMs komponenter är vanlig för en påhittig, framåtsträvande lärare. En lärare som anser att begripligheten måste fyllas på hela tiden. Vi ser att ledarna här har hittat ett sätt att nyttja sammankomsterna för att öka sina kunskaper i syfte att hjälpa barnen. Förhållningssättet att hjälpa för att kunna hjälpa är för oss intressant. Detta förhållningssätt kan vara en väg att gå för att utveckla samarbetet mellan skola och hem. Kunskapen om skolans arbetssätt och förutsättningar innehas av lärarna och för att lärarna ska kunna förmedla den så att föräldrar berörs positivt så måste de känna till föräldrarnas livsvärld och arbeta utifrån denna. När alla parter tar hänsyn till varandras erfarenheter och kunskaper är det lättare att samarbeta för gemensamma mål (Dewey, 1997). Ledarna upplever att föräldrar som medverkat i föräldracirkel är mer avslappnade i skolmiljön när de besöker skolan. Vår tolkning av detta är att skolan har visat ett intresse för föräldrarna. Skolan tar dem på allvar och visar att personal är villig att stödja när de ser att

behov finns. Att visa respekt inför andra innebär att bjuda in och göra människor delaktiga (Andersson, 2004).

Vårt resultat visar att främsta orsaken till att inte delta i föräldracirkeln är att man har tidsbrist. De flesta föräldrarna anger att de vill delta i föräldracirkeln men att de inte har tid av olika anledningar. Tidsbrist och vardagsstress hör ihop, vilket leder till att föräldrar isolerar sig och mister chansen att både lära sig och jämföra sina erfarenheter med andra föräldrar (Sandberg och Vuorinen, 2007). Arbetet och vardagssysslorna tar den mesta tiden i anspråk och umgänget blir lidande. Stämmer detta ser vi en negativ spiral, föräldrar som önskar och känner ett behov av denna form av samarbete med skolan går miste om den. Den tidsbrist som föräldrar erfar är en orsak som försvårar samarbete mellan skola och hem (Sandberg & Vuorinen, 2007). De föräldrar som kunnat delta men avstod gjorde det på grund av att de inte kände något behov av en föräldracirkel varav några anger att de känner sig säkra i sin föräldraroll. En av föräldrarna anger att tidningar och böcker väljs som informationskälla istället för att medverka i föräldracirkeln. Vår studie visar däremot inte hur föräldrarna annars gör för att bli trygga i sin föräldraroll. Några av föräldrarna anger att de inte fick någon information eller inte förstod vad föräldracirkeln innebar, vilket vi finner olyckligt när en av dessa anger att de vill medverka i cirkeln. Svaret vi får på hur deltagandet i föräldracirkeln skulle kunna ökas är att informationen kunde vara mer utförlig genom att beskriva mer vad som sker och mer aktivt berätta vad som tagits upp på de föregående träffarna.

Vad lärare behöver beakta inför möten med föräldrar

Vår studies resultat visar att det en lärare behöver tänka på när det gäller föräldrasamverkan är att man ska skapa några minuter för föräldrar som vill framföra något om sina barn. De vill att vi lyssnar till dem. Förutsättningarna för att skapa en dialog är att kunna lyssna utan att blanda in sina egna värderingar (Andersson, 2004). Föräldrarna i vår studie uttrycker att information till föräldrar skall vara öppen, rak och tydlig. Det är oftast föräldrarna som efterfrågar en snabb, öppen och ärlig kontakt (Sandberg & Vuorinen, 2007). Ledarna i vår studie säger att med några extra föräldrasamtal vinner man förtroende på längre sikt. Vi lärare ska inte vara rädda för att ta emot eller be om ett extra samtal med föräldrar när vi känner att behov finns. Uppnås en ömsesidig kommunikation känner föräldrar förtroende för lärarna och verksamheten (Sandberg & Vuorinen, 2007). För oss betyder samtal att man ska vara tydlig i vad man vill ha sagt och hålla det öppet för att kunna tolkas och synas utifrån olika aspekter.

Inför möten med föräldrar ska vi som lärare ha klart för oss vad målet är, vi ska fundera över vad för sorts möte föräldrarna är i behov av. Det måste finnas en tanke bakom mötet för att det ska bli meningsfullt för alla parter. Vår tolkning är att detta förhållningssätt ska genomsyra allt samarbete vi har med föräldrar. Skolan måste arbeta för att locka föräldrar till skolan genom att göra samarbetet meningsfullt för föräldrarna. Vi ska visa omtanke och respekt inför föräldrar och alltid tänka på att alla har ett förhållande till skolan som kan återspeglas i hur den egna skolgången varit. Inför ett samarbete bör vi ta hänsyn till föräldrarnas egna upplevelser och förhållande till skolan, vilket kan var avgörande för om ett bra samarbete ska kunna utvecklas. Föräldrakontakt är ett komplicerat område för att bemästra samarbete med föräldrar krävs att man som lärare har utbildats inom området (Flising, 1996 och Myndigheten för skolutveckling, 2005) Det finns en osäkerhet hos nyexaminerade lärare och denna osäkerhet grundar sig i att de har bristande kunskaper om hur man möter föräldrar. Man behöver besitta en rad sociala kompetenser om man ska kunna vara öppen för ett samarbete med föräldrarna (Andersson, 2004). Vår tolkning och egna erfarenheter av detta är att skolan inte tar vara på den kunskap man behöver för att utveckla ett gott samarbete med föräldrarna. Våra styrdokument talar tydligt om vad läraren skall göra, men som vi ser det finns det en tröghet mellan dessa styrdokument och skolan. Eftersom

lärarutbildningarna inte utbildar lärarstudenter i detta ämne ser vi att en förbättring måste ske om vi ska arbeta för den demokrati som våra styrdokument bygger på. Skolan och föräldrarna ska vara samarbetspartners på alla plan. Den ljusa bild som Myndigheten för skolutveckling beskriver att lärare ser föräldrar som en tillgång visar att vi är på rätt väg.

Med denna bakgrund ser vi ledarna för föräldracirkeln som framsynta utvecklingsledare. Våra slutsatser är att mötet med föräldrar är ett komplicerat område, men vi har genom vår studie kommit en bit på vägen för att i framtiden arbeta för ett gott samarbete mellan skola och hem. Vi kommer att använda oss av den kunskap ledarna och föräldrarna delat med sig av. Ledarna och föräldrarna har stärkt vår uppfattning om hur viktigt det är att skolan tar hänsyn och utgår från föräldrars behov för att skapa trygga barn.

Metoddiskussion

Vi har använt oss av både intervjuer och enkäter för vår studie och vi finner att dessa två tillvägagångssätt har varit mycket berikande för vår studie. En av våra frågor i enkäten; vilka var era förväntningar före föräldracirkeln start, fann vi svar som var liknade de svar vi fick på föregående fråga som löd; vi valde att delta i föräldracirkeln. Vi kom fram till att frågan är svår att besvara för föräldrarna då de redan varit med om föräldracirkeln.

Fortsatt forskning

Vi har under arbetets gång frågat oss hur en skolan egentligen ställer sig till att vara ett stöd för föräldrarna i deras fostrarroll. Finns det ett allmänt förhållningssätt som skolan arbetar efter? Eller finns det olika sätt eller förhållningar till detta uppdrag? Studiens urval kan vara föräldrar, lärare och rektorer.

Referenser

- Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i fritidshem* (2007). Skolverket
- Andersson, Inga (2004). *Lyssna på föräldrarna – om mötet mellan hem och skola*. Stockholm: HLS förlag
- Antonovsky, Aaron (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.
- Bremberg, Sven (red.) (2004). *Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut
- COPE, Community Parent Education Program
http://www.fhi.se/templates/fhischoolpage_9751.aspx
<http://www.svenskacope.se>
- Dewey, John (1997). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos.
- Erikson, Lars (2004). *Föräldrar och skola*. Doktorsavhandling, Örebro Universitet, Pedagogiska institutionen.
- Flising, Lisbet (1995) Studiecirkel som metod i föräldrasamverkan på högstadiet. I Arneborg, Per & Ravn, Birte. (red.), *Mellan hem och skola – en fråga om makt och tillit*. Stockholm: Liber
- Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla & Lund, Kjell (1996) *Föräldrakontakt. En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete*. Stockholm: Informationsförlaget.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning*. 4. uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94*. (2006). Stockholm: Fritzes
- Myndigheten för skolutveckling (2005). År numera Skolverket
http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/24/74/168786_slutredovisning_inflytande.pdf
- Nationalencyklopedin 2008
http://www.ne.se.ezproxy.server.hv.se/jsp/notice_board.jsp?i_type=1
- Ribom, Leif (1993) *Föräldraperspektiv på skolan: en analys från två håll*. Doktorsavhandling, Uppsala Universitet, Pedagogiska institutionen.
- Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula (2007). *Hem och förskola: samverkan i förändring*. Stockholm: Liber.
- Trost, Jan (2007). *Enkätboken*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002).
Stockholm: Vetenskapsrådet. [Elektronisk]. Tillgänglig:
www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_fix.pdf

Wallin, Erik (red.) (1992). *Från folkskola till grundskola: tio forskare vid pedagogiska institutionen, Uppsala universitet, belyser utvecklingen under 150 år i anslutning till folkskolejubiléet*. Uppsala.

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Väst som heter Maria Bäckström och Helén Grönlund. För oss är det nu dags för examensarbete i form av en studie kring någon aktuell skolfråga. Vi är intresserade av samverkan skola - föräldrar emellan och hur detta kan ske.

På er skola har personal erbjudit föräldrarna till barnen i förskoleklassen att medverka i en föräldracirkel. Vi fick ta del av sammanställningarna av tidigare års föräldracirkel, dessa visade enbart på positiva omdömen från föräldrarna. Detta fick oss till att vilja studera vilka anledningarna är till att föräldrar väljer att medverka eller inte i denna form av samverkan.

Syftet med vår studie är därför att ta reda på vad skolan kan göra för att stimulera till större föräldrasamverkan. Vi önskar få svar på frågor om vad som inspirerat er till att medverka och vad för praktisk nytta föräldracirkeln gett. Vi önskar även få svar på vad pedagoger kan göra för att fler föräldrar ska vilja och kunna medverka.

Vi har formulerat några frågor som vi vill att ni svarar på för att vi skall kunna få svar på våra frågor. Vi sänder med två frågeformulär, men ni fyller bara i det ena, beroende på om ni deltagit i föräldracirkeln eller inte. Svaren vill vi ha så snart som möjligt, senast xx.

Det är frivilligt att delta i den här studien. Du är anonym, vi sänder med ett kuvert som du försluter och skickar med ditt barn till skolan, lärarna lämnar kuverten till oss. Materialet vi får in kommer endast vi två, Helén och Maria att ha tillgång till och materialet kommer inte att användas i något annat syfte. Det färdiga examensarbetet kommer förhoppningsvis att bli ett litet bidrag till Sveriges skolforskning, vilket kommer att publiceras via Högskolan Västs biblioteks hemsida.

Har ni frågor kan ni nå oss via mail:

[XX](mailto:xx)

[XX](mailto:xx)

Vi hoppas på ditt deltagande i denna studie som gör det möjligt för oss att genomföra vårt examensarbete.

Med vänlig hälsning
Maria & Helén

Bilaga 2

Frågeformulär för dig/er som deltagit i föräldracirkeln

Jag/vi som svarar är man kvinna båda i hemmet

Jag/vi har deltagit i föräldracirkeln tidigare än år 2007/08

Vi/jag valde att delta för att: _____
(ange högst tre alternativ)

Våra/mina förväntningar före föräldracirkelns början var: _____
(ange högst tre alternativ)

Vilken praktisk nytta har du/ni hittills haft av att ha deltagit i föräldracirkeln?
(ange högst tre alternativ)

Övriga synpunkter som ni/du vill framföra om föräldrasamverkan: _____

Tack för att ni ville medverka!

Fortsätt gärna skriva på baksidan

Frågeformulär för dig/er som INTE deltagit i föräldracirkeln

Jag/vi som svarar är man kvinna båda i hemmet

Jag/vi har inte fått information om möjligheten att delta i föräldracirkeln.

Jag/vi har fått information om möjligheten att delta i föräldracirkeln.

Vi/jag hade gärna deltagit, men kunde inte på grund av:

Vi/jag hade kunnat delta, men valde att inte göra det på grund av:

Övriga synpunkter som vi/jag vill framföra om föräldrasamverkan:

Tack för att ni ville medverka!

Fortsätt gärna skriva på baksidan

Intervjufrågor till ledare

Bakgrundsfrågor

1. Vilken utbildning har du?
2. Vilket arbetsfält har du inom skolan?
3. Hur länge har du arbetat i arbetsfältet?

Frågor om föräldracirkeln.

4. Beskriv anledningen till att ni satsar på föräldracirklar.
5. Berätta hur mycket tid du lägger ner på planeringen av en föräldracirkel.
6. Hur sker valet av ämnen som ni diskuterar? (beskriv arbetssättet)
7. Finns det ämnen som inte berörts inom föräldracirkeln som du själv tycker borde ha varit med?
8. Vad är positivt med föräldracirkeln för din egen personliga del?
9. Är det något i föräldracirkeln du inte är nöjd med?
10. Anser du att du fått bättre kontakt med de föräldrar som närvarat än andra föräldrar?
11. Vad skulle du vilja göra för att fler föräldrar skulle delta i framtida föräldracirklar?

Övriga frågor

12. Vilka andra samverkansformer använder du dig av förutom föräldracirkeln?
 - a. Vilken form sätter du i första rum?
 - b. Vilken skulle du välja bort?
13. Vilka råd skulle du ge en nyutbildad lärare när det gäller samverkan mellan skola och föräldrar?
Något som du vill tillägga?

Bilaga 4

Intervjufrågor till föräldrar som deltagit i föräldracirkeln.

1. Hur många barn har du? Vilka åldrar?
2. Beskriv anledningen till att du valde att gå med i föräldracirkeln.
3. Skulle du vilja delta i en cirkel igen och i så fall när?
4. Vad var positivt med föräldracirkeln för din egen personliga del?
5. Var det något i föräldracirkeln som du inte är nöjd med?
6. Vad tror du att skolan kan göra för att fler ska lockas att delta?
7. Vilka råd skulle du vilja ge till en nyutbildad lärare när det gäller samverkan skola och föräldrar?
8. Är det något som du vill tillägga?

Intervjufrågor till föräldrar som inte deltagit i föräldracirkeln

1. Hur många barn har du? Vilka åldrar?
2. Beskriv anledningen till att du inte deltog i föräldracirkeln?
a Hade du velat delta?
3. Vad anser du att skolan kan göra för att du ska ha möjlighet att delta i kommande föräldracirklar?
4. Har du någon gång diskuterat föräldracirkeln med någon som deltagit?
Om ”ja” – vad fick du för intryck av cirkelarbetet?
5. Skulle du kunna tänka dig att gå en föräldracirkel i framtiden, i så fall när?
6. Deltar du i några andra samverkansformer skolan har i så fall vilka?
a Vilken form sätter du i första rum?
b Vilken skulle du kunna tänka dig att välja bort?
7. Vilka råd skulle du ge en nyutbildad lärare när det gäller samverkan mellan skola och föräldrar?
8. Något du vill tillägga...?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se